

Afrika och vi

– vilka associationer ger det oss? Utvecklingsbiståndet. Missionen. Kampen för självständighet. Ock mycket annat.

Norden har inte haft några koloniala engagemang i Afrika. Men är våra kontakter med Afrika och vårt sätt att leva här – där – maximalt befrämjande för en utveckling som åtminstone möter allas basbehov i Afrika? Tror vi att vår samhällsbyggnad och våra idéer är de allena saliggörande – eller är vi inställda på att vi har mycket att lära av Afrika?

I detta nummer har vi intervjuer med två afrikaner i Sverige. De har helt olika utgångspunkter men redovisar mycket för oss att tänka på.

Nordbor och européer som på afrikaners inbjudan arbetat tillsammans med dem för att hjälpa till att bygga upp deras länder, får också mycket starka intryck. Vi delger ett brev från en krissituation i Afrika.

Någon som på sådant sätt arbetat i Afrika säger: "Afrikanerna har omsorg om varandra och väldig glädje i vått och torrt. De har förmågan att förlåta och tro på att ens bittraste motståndare kan bli en vän." Detta har blivit en visats genom samarbetet mellan forna fiender efter inbördeskriget i Nigeria, försoningen efter 17 års inbördeskrig i Sudan, där de förut stridande arméerna nu samverkar i en enad armé och senast utvecklingen i Zimbabwe.

Är vi lika snara till förlåtelse och försoning i vår till det yttre fredliga del av världen?

N.E.S.

GIGANTEN OCH LILLEPUTTEN – Afrika med uppskattningsvis 440 milj. invånare och Norden med drygt 20 milj. – vad har de att ge varandra? frågar tecknaren Einar Engebretsen.

Mötesplats Gällivare

"Den viktigaste resursen är ändå människorna. Under svåra tider har människor ofta mobiliserat sin uppfinningsrikedom och omsorg om varandra", heter det i inbjudan till en nordkalottkonferens för moralisk upprustning i Gällivare 30 april - 3 maj 1981. Inbjudarna bor i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste delar.

Av Sveriges många krisdrabbade områden är det Norrbotten som har det svårast. Arbetslösheten är där högst och gruvornas framtid prekär. Men också Västerbotten och grannområdena i Norge och Finland befinner sig i liknande situation.

Men folket på Nordkalotten tror på framtiden för sin bygd. "Vi har alltid levat i kris," säger en välkänd kommunalman. "Det är

krisen som ger oss tillfälle till förändring och utveckling," menar en industriman. Kärleken till denna kärva bygd är djup och man vägrar att ge upp.

Den här gången fordras det dock ett vidare samarbete än någonsin tidigare. Och mer djupgående. Om näringslivet skall utvecklas så behöver man varann.

Forts. sid. 6

Efter tio år i Sverige:

Bli inte som maskiner!

Gennet Awalon kommer från Etiopien. Med sin familj har hon varit bosatt i Sverige i tio år. Hon förestår Lutherhjälpens fadderbyrå och har sin arbetsplats på Kyrkans hus i Uppsala.

Gennet uttrycker sig ledigt på svenska och har i olika artiklar och intervjuer berättat om hur hon själv, maken och de tre barnen levtt sig in i Sverige.

NY VARLD (NV): *De första svenskar du träffade var missionärer som kom till Etiopien. Fick du se liknande egenskaper hos svenskarna när ni kom till Sverige?*

GENNET AWALON (GA): Så där hjälpsamma och hängivna som missionärerna var naturligtvis inte alla svenskar när vi lärde oss leva bland dem. Men vi har funnit verkliga vänner som vi kan dela våra egna bekymmer med och höra från dem också vad de går och bär på. Jag tror den här kontakten mycket beror på en själv. Det handlar om att odla en verklig vänskap med människor! Det duger inte att bara sitta och vänta på svenskarna. Det är sant för oss och det är väl sant för alla som kommer till ett nytt land: man dömer lätt det landet. När man längtar hem så jämför man. Men någon gång måste man sluta och så måste man inse att det är mänskligt för alla att göra fel. Men med Guds hjälp kan vi alla också börja om.

NV: *Finns det andra från ert land här så att ni kan få hjälp med att låta barnen finna en bakgrund för sin egen identitet? De behöver väl lära känna mer av ert folks seder och kultur?*

GA: Ja, det är viktiga frågor, för våra barn kommer aldrig att bli svenskar. Att verkligen finna sin identitet är inte lätt. Men hem-språkundervisningen är ordnad nu sen några år och det är vi oerhört tacksamma för.

— Vi har en del släktingar som bor här nu, t o m i samma stad. Men det blir ändå inte så ofta man hälsar på varann i vardagslag, inte som hemma. För här blir vi ju alla ganska fort del av systemet!

NV: *Hurdan blir man, när man som icke-svensk blir del av det svenska systemet?*

GA: Det första när vi kommer hit till Sverige, kanske som flyktingar, är att vi måste lära oss svenska. Annars kommer vi ingen vart. Det andra är att barnen måste komma i svensk skola. Vi måste själva söka oss svenska jobb, hålla tider och göra allt annat som görs i Sverige. Dessutom måste vi hänga med på skatterna, matpriserna och livsstilen. I den ingår att vi får göra allting själva och det är mycket arbete med ett hem, särskilt när man varit van att ha hjälp. Inte minst av mormor eller farfar och den äldre generationen som varit en naturlig del av vårt hushåll.

— Vi har faktiskt avskaffat TV i vårt hem! Och det går jättestunt. I början var det kämpigt för

Gennet Awalon, Etiopien

barnen. Men de är glada nu! Jag säger inte att alla familjer ska vara utan TV. Men för oss just nu var det här det riktiga beslutet. Vi kände att den lilla tiden hade tillsammans i familjen ofta blev förstörd. Nu hinner vi i fas mera, och barnen har delvis funnit nya tressen.

NV: *Nå, vad anser du om jämlikhetsdebatten som vi för här i Sverige i så många tonarter?*

GA: På många sätt och på många håll är det viktigt med en sådan debatt. Det goda den fört med sig är att vi börjat se kvinnan som människa. I flera delar av världen, även i mitt land, är kvinnans liv oerhört tungt. Hon jobbar, föder barn och dör. Hon behöver upprättelse. Hon behöver erkännas som människa. Men debatten som den förs i Sverige tror jag nu har gått för långt. Kvinnan har försökt vara man — och det går inte. Och hon blir olycklig. Vi som kvinnor måste komplettera männen. Att det är så måste ju vara meningen med ett äktenskap. Guds avsikt med det.

Forts. nästa sida

— Den högsta formen för en mänsklig gemenskap är ju att man kan tala ut om allt och man kan be om förlåtelse. I många familjer är det kanske ofta så att man blir tyst tills man tror man glömt bort det som man blev osams om. Men ber man inte om förlåtelse kan det där som är så litet komma upp igen vid ett annat tillfälle. Ja, det kan också gå ut över barnen.

— En annan fara i debatten om jämställdheten är att männen blir passiva av att kvinnorna hela tiden ropar efter sin rätt. Ibland tror jag att vi kvinnor inte fattar att vi gör män rädda för oss. Vi inser inte hur starka vi är.

NV: *Har du upplevt att svenskarna nästan automatiskt förutsätter att om alla var så bra och så progressiva som vi i Sverige, då skulle världen vara mycket bättre?*

GA: Ja, det har jag gjort ibland. Jag tycker att svenskarna driver sin strävan efter perfektion för långt! Men nu skall jag inte vara kritisk. Senast i morse fick jag be Gud om förlåtelse för mitt kritiska sinne!

— Allt det som byggts upp i Sverige rent materiellt, det är något man skulle unna många andra folk att få. Men när man ser på biprodukterna, då undrar man: är det värt detta höga pris? Med detta menar jag det som går ut över hemmen och familjelivet, det man avläser i skilsmässor

och hur detta drabbar barnen. Samboendet och flera andra företeelser tänker jag också på. Det kan inte fortsätta så utan att människor blir som maskiner.

— Barn behöver ledning från föräldrarna. De kan inte och det ska inte förväntas av dem att de får bestämma. Barn är mycket mer insatta i allt, vet mycket mer än vad vi gjorde. Jag vill inte att det skall bli ett befallande från föräldrarna som i den gamla kulturen hos oss. Men föräldrar kan inte springa bort från sitt ansvar för barnen. När någon söker ett jobb säger man ju: vad har han för arbetslivserfarenhet? När ett barn ska lära sig bestämma saker måste man först fråga: vad har det för uppväxterfarenhet som gör det moget att bestämma.

— När man vet så litet om framtiden är det kanske särskilt viktigt att fråga: vad är vår uppgift i Sverige? Det kan behövas andra ögon som ser saker från ett annat håll. Kanske vi kan vara till hjälp på det sättet. Men det kan hända att vår uppgift är att be för Sverige! Det har varit vårt hem i tio år. Här har vi fått vänner och arbete. Svenskarna kan också behöva känna vår uppskattning. Sverige är ju för alltid en del av vårt liv, även om vår identitet inte är svensk.

Intervjuare: Gerd Jonzon

Svenska i Afrika:

På rätt plats?

Hur reagerar vi svenskar från vår lugna del av världen när vi kommer in i en krigssituation? Om det handlar den här artikeln från Eva Westling i Zimbabwe. Hon är sekreterare och har tidigare varit ett par år i södra Afrika och är nu tillbaka där igen.

är en svår process för ett land, som länge varit involverat i ett inbördeskrig, att byggas upp efter självständigheten, ett segt uppbyggnadsarbete. Men jämsides med rapporterna om oroligheter kommer också nyheter bl a om att skolorna har kommit igång och att man väntar rekordskördar. Detta ger också perspektiv på dessa händelser under de senaste oroligheterna i Bulawayo.

— Det började en lördagskväll på ett ölcafé och utvidgades till strid med tungt artilleri på onsdagskvällen.

Jag råkade bo nära ett av de attackerade lägren för f.d. gerillasoldater, och vi hörde de första kulsprutorna smattra på kvällen. Frukten snörde ihop mig inombords och genom huvudet

passerade tusen tankar. Vi bad tillsammans för Guds beskydd och gick till sängs. Men den natten sov jag inte mycket. Kulsprutesmutter, kanonskott, förbirusande arméfordon och ovisshet har just inte någon sövande effekt!

Kanske skulle mitt liv ta slut den natten. I det läget var det enda som betydde något frågan om jag var på rätt plats och vad jag var motiverad av.

Trots omständigheterna visste jag att jag var på rätt plats och att Gud förlåtit mig för det jag underlåtit att göra och för alla de gånger jag medvetet handlat i motsats till Hans vilja. Så inom mig fanns frid när jag kommit över den första chocken, och mitt sinne och mina tankar vidgades till att bry

mig om andra. Jag bad för alla dem som dog för de skott jag kunde höra, för alla vänner och oskyldiga som befann sig i skottlinjen, för min familj och många vänner runt hela världen.

I gryningen uppmanades vi att stanna inomhus och inte använda telefonerna, och de följande dagarna förde med sig ett spänt lugn.

På söndag eftermiddag kom den ena efter den andra från olika delar av staden och det var underbart att veta att de levde. Många berättade att de erfart detsamma som jag, att de vänt sig till, och mött, Gud den natten och att deras hjärtan vidgats i bön för andra. Någon hade förlorat en vän, en annan en ung släkting.

En jurist, som tillbringat 14 åri exil och under tiden också tränats i gerillakrigföring i en av öststaterna sade bl a: "Svårigheterna i Bulawayo är faktiskt grundade på stamskillnader. Den största utmaningen för mig nu är att försonas med människor från andra stammar. Det är den viktigaste kampen just nu."

Red.: Ann-Kristin Särnbrink

Namibier om livsstilar:

Ingen enkelriktad trafik

"Maten tillhör alla i samhället. Grannen är en del av din familj", säger Hishongwa, representant för Namibia och SWAPO. Han talar också om något som han upplevt som en "omänsklig sed" i Sverige.

Inledningsvis frågar vi om situationen i Namibia, en av världens konflikthärddar, där bl.a. FN är engagerat för att finna lösningar. Vi återger kortfattat hans synpunkter. Men framför allt har vi frågat om hans erfarenheter i Sverige och hans syn på oss.

Timothy Hadino Hishongwa är en reslig och respektgivande företrädare för sitt land, Namibia, men också en mycket hjärtlig och varm-hjärtad person. Han har med sin familj bott några år i Stockholm, där han representerar SWAPO i Norden, Österrike, Väst-Berlin och Väst-Tyskland.

NY VÄRLD (NV): *FN-konferensen i Genève om Namibia i januari beskrevs i nyhetsmedia som ganska misslyckad. Har du något hopp om någon lösning i Namibia i en snar framtid? Hur ser du situationen nu?*

TIMOTHY HADINO HISHONGWA (THH): Jag delar inte den uppfattningen, att konferensen inte var framgångsrik. Det är klart, den nådde inte fram dit som alla väntade sig eller önskade. Men det var en del positiva saker. Först och främst var det första gången som SWAPO som företrädare för det namibiska folkets intressen mötte den koloniala eller snarare illegala administrationen i vårt land. Det var också mycket viktigt, att Sydafrika för första gången gjorde uttalandet att Namibia inte är en del av Sydafrika.

Vi måste också titta på historien. Ian Smith och hans folk i Rhodesia kom till Genève och andra platser i världen flera gånger (för förhandlingar). Smith själv sa samtidigt, att Zimbabwe aldrig i hans livstid kommer att få majoritetsstyre. Han tog sitt förnuft till fånga och sedan gick han till val. Och nu befinner han sig i ett oberoende Zimbabwe.

ÖMSESIDIGHET

NV: *Hur tror du att den namibiska eller afrikanska livsstilen kunde ge bidrag till vårt samhälle eller visa på alternativ till vårt sätt att leva?*

THH: Det är ingen enkelriktad trafik. Det är inte bara så, att vårt sätt att leva kan vara till gagn för folk här. Det är också lika sant att ert kan gagna vårt folk. Vårt sätt att leva skulle behandlas på sätt och vis som handelsutbyte. Det finns inget land – eller någon individ – som är helt oberoende. Man behöver alltid andra.

– Enligt våra traditioner eller vårt sätt att leva köper vi inte mat. Maten tillhör alla i

samhället. Det är som sängplatser. Vi vill inte att folk ska betala för inkvartering. Den tillhör samhället. Men en människa i detta samhälle måste också enligt "lagen" arbeta överallt. Om man träffar på folk som arbetar i sin trädgård, måste man också göra det.

– Men här är det mycket svårt, därför att människor lever mycket nära varandra utan att vara varandra. Och de blir lite förvånade, om man bjuder dem hem. Det är mycket svårt att lära känna en svensk familj. Man träffar dem på gatorna, men vet inte hur det ser ut i deras hem.

UPPLEVELSE PÅ EN RESA

– När jag bodde i Vårberg, Skärholmen, reste jag då och då för mitt arbete. En gång på flyget tillbaka från England satt jag tillsammans med två andra. När man slår sig ned tillsammans med någon här, finner man vanligtvis, att denne läser en tidning. Men om man tittar noga, är det möjligt att tidningen är upp-och-nedvänd. Den personen läser inte på riktigt. Han vill hålla sig för sig själv. Jag sa "hej" till dem som vår tradition är. Och efter det gömde de sig alla bakom sina tidningar igen.

– Så kom maten. Den ena damen tappade sitt bestick. Jag gav det till henne. "Tack så mycket." Och sedan frågade jag henne: "Varifrån kommer ni?" "Vi är från Sverige." Jag kände mig en smula som att sitta som ett dött träd. Vi är människor, men kan inte kommunicera med varandra.

– När vi kom till Arlanda sa vi adjö, därför att polisen uppehåller utlänningar längre. Jag var den siste som kom in i den andra bussen som skulle gå. Där satt de båda tillsammans. Jag satte mig bakom dem. Jag började prata igen. Nu hade vi blivit vana vid varandra och skrattade.

– Vi kom till T-centralen. Den äldre damen sa adjö och tog en taxi. Den yngre damen sa också adjö. När jag kom ned i T-banan möttes vi igen vid tåget mot Skärholmen. Vi satte oss ned på tåget och började prata livligt. Jag frågade: "Vart ska du?" "Skärholmen." Skärholmen är ett stort område. Jag sa: "Jag bor också i Skärholmen, men i Vårberg." "Å, jag bor också i Vårberg."

Timothy Hadino Hishongwa

— Vi kom fram till Vårberg. Hon berättade att hon bodde på en viss gata. Nå, sa jag, det är ett stort komplex. Jag bor också där. Det finns så mycket folk där och de känner inte varandra. "Ja," sa hon, "det beror på att jag ofta ger mig av mycket tidigt och ibland kommer sent hem." "Du är välkommen till mitt hem någon gång. Du kan komma och träffa min familj. Jag bor på nummer 33." "33?!" "Jaa." "Nej, jag kan inte tro det." Eftersom 33:an bara har tre våningar, bor inte så många där. "Ja", sa jag, "jag bor på andra våningen." "Andra våningen!" bor på tredje våningen. Om jag står vid min, kan jag se hennes.

— Vi kom fram. "Bor du verkligen här?" "Ja", sa jag. "Jag har aldrig ens läst namnskyltarna. Annars kunde jag ha sett, att det var ett afrikaner namn." Det förvånade mig att man kunde bli så nära någon utan att känna varandra. Det är något sällsynt i det afrikanska samhället, därför att grannen där är en del av din familj. Om man inte har något salt, går man och ber om det. Och man behöver inte betala tillbaka. Om man inte har någon mat, går man dit och slår sig ned och äter.

OMÄNSKLIG SED

— Här i Sverige känner jag mig alltid mycket olycklig över ert sätt att ta bort era gamla från deras barn. Det är i många avseenden mycket farligt. För det första visar det personen i fråga, att han inte längre är till nytta för samhället. Han är dömd till att vänta på döden och ingenting annat. Det är en mycket omänsklig sed.

— I min del av världen sker det motsatta. När någon blir gammal kommer han tillbaka till familjen för att bli omhändertagen av sina barn och barnbarn. Om det i en by finns en gamling som inte har några barn, blir det en ung mans plikt att inbjuda honom att komma och bo med honom i hans hus. De yngre ska över huvud taget på olika sätt ta sig an alla gamla i grannskapet.

— Här är det mycket dåligt, på så sätt att den gamle automatiskt får en känsla av att han nått slutstationen. För oss förefaller det som om en person som kan stjälpas av en gammal dam eller en gammal man i ett sådant hus (ålderdomshem o.d.) också vore kapabel att lämna sin 3 - 4 månaders baby.

— Alla dessa gamla har varit till stor nytta. Det är de som byggt upp det som vi kan glädja oss åt. Men ni stjälpas av dem. Ni ger dem förstas goda anordningar. Men de känner, att de är isolerade. Vi skulle inte våga kasta ut någon från familjen. Och vår familj är en så lång kedja. Hittills kämpar jag för att få reda på vem som var min farfar i tionde led. Vi anstränger oss att känna varandra.

— I Stockholm liksom i andra stora städer, även i Afrika, uppför sig var och en som han själv vill. Uppträdandet i städerna i Afrika är inte detsamma som på landsbygden. Städerna är nästan som utländskt territorium.

VÅRT INFLYTANDE

— Jag har upplevt hur någon som kommer till Sverige och sedan återvänder till sin hemby i Namibia efter sex månader, ett år eller mera, låtsas vara förändrad. Han tror, att han inte längre kan sitta på en trädstam. Han kan inte dricka ur en kopp som någon annan har använt. Han tycker, att han skulle bo på ett hotell och be sin mamma komma och besöka honom där. Han kan inte längre äta med händerna. Han har blivit bortskämd.

NV: När du ser på vårt samhälle och vad du erfarit, har du sett några bra saker också som vi kunde bidra med i den dubbelriktade trafiken som du talade om?

THH: Det finns massor av saker som vi har lärt oss. T.ex. hur ni undviker att få regionala konflikter och hur ni kan leva tillsammans i alla de nordiska länderna och åka över gränserna fritt och lätt. Hur ni tar itu med en del av era problem, såsom arbetslösheten. Det regionala samarbetet — som Norden visar — är mycket viktigt för oss. Kanske ert parlamentariska system också är någonting som vi kunde titta på, ert flerpartisystem och hur ni organiserar era fackföreningar. Det finns inget dåligt samhälle, liksom det inte finns något gott samhälle. Det är precis som en människa. Man kan inte vara 100% god och man kan inte vara 100% dålig heller. Så vi har en massa att lära av varandra.

Intervju: Nils-Erik Särnbrink
Bild: Jan Franzon

Mötesplats ...

Forts. fr. sid. 1

Man behöver också företagare som satsar på att utveckla produktion i dessa bygder, så som det finns så många exempel på redan.

Vilken roll samerna, områdets urbefolkning, kommer att spela är av avgörande betydelse. Striden vid Alta har ställt frågan om deras rättigheter i förgrunden, lika så Skattefjällsmålet, även om detta till synes gick samerna emot. En ledande same säger: "Här i Sverige har vi samer goda kontakter med regeringen genom den samrådsgrupp som finns i Kanslihuset. Vårt problem är kommunalpolitikerna - vi blir ständigt överkörda av dem." Och kanske speglar det behovet av en ny förståelse på gräsrotsnivå mellan samerna och dem som lever med dem i samma bygd.

OSYNLIGA MAKTHAVARE

Det är inför dessa perspektiv som en grupp människor med anknytning till moralisk upprustning sammankallar till en Nordkalottkonferens i Gällivare från 30 april till 3 maj. I inbjudan säger de att den viktigaste av de resurser som finns på Nordkalotten är människorna. De har i svåra tider ofta mobiliserat sin uppfinningsrikedom och omsorg om varandra. Den förlamande känslan att en situation styrs av osynliga centrala makthavare kan så förlösas och splittring, bitterhet, resignation ersättas av samförstånd och förtroende. De hoppas att folk från alla samhällsgrupper och kulturer skall delta och överväga vilka kvaliteter i människor som kan möjliggöra detta. Den gamla tanken att bygga Guds rike på jorden, en värld där rättfärdighet bor, inspirerar många, medvetet eller omedvetet. De frågar om vi inte nu kunde börja förverkliga den.

De som säger detta i sin inbjudan är Torsten Henriksson, industriman i Kiruna, Lauri och Leena Impiö, rektor och riksdagsman resp. författare i Ylitornio, Finland, Maria Moberger,

Den norske samekonstnären Hans Ragnar Mathiesen (i mitten) är inbjuden att medverka vid Gällivarekonferensen. Här ses han i Panchgani, Indien, tillsammans med företrädare för minoritetsfolk i Australien, Kanada och Nagaland i Nordostindien.

Sörlänning i Norrbotten

När jag för några månader sedan avslutade mina studier, sökte jag jobb i Stockholm. Där finns de flesta lediga jobben och där bor också de flesta av mina vänner. Egentligen reflekterade jag inte över att flytta någon annanstans och definitivt inte till Norrbotten.

Men människan spår och Gud rår. Jag blev erbjuden ett jobb som ekonomichef på ett företag i Kiruna, ett arbete som egentligen kräver betydligt mer av arbetslivserfarenhet än vad jag sitter inne med. Platsen hade varit vakant sedan 1979. Efter att ha tänkt igenom min situation ett antal gånger och ändrat uppfattning på flera punkter accepterade jag erbjudandet.

läkare i Gällivare, Sturla och Viveka Johnson, universitetslektor resp. läkare i Tromsø, Norge, samt samerna Aldor Stenvall i Arvidsjaur och Lars Pirak, konstnär i Jokkmokk.

L.S.

NORDKALOTTKONFERENS

i Gällivare 30 april - 3 maj. För information skriv till "Nordkalottkonferensen", Curteliusvägen 11, 972 00 Gällivare eller ring 0970/108 04.

Eftersom jag besökte Kiruna flera gånger under tiden jag gjorde lumpen i Boden hade jag en uppfattning om vad det var för ett ställe. Det ligger långt borta, är kallt och mörkt på vintern och ibland snöar det mitt i sommaren. Men nu ser jag också fördelarna, som exempelvis att vi har ordentligt med skidföre på vintrarna, vilket inte alltid är fallet i södra Sverige.

De två månader som gått sedan jag flyttade till Kiruna har varit de kanske mest stimulerande månader jag erfarit.

I en tid när frånvaro i olika former är ett stort problem på andra företag är det inspirerande för mig att få arbeta på en firma där människor ner ansvar för sitt arbete och hellre gör mer än mindre av vad som faller på deras lott. Där finns också en vilja att lära sig mera, inte för att personligen kunna stoltsera, men för att förstå mera av den verklighet som företaget arbetar i.

När Norrbotten kämpar med svåra sysselsättningsproblem och allt som följer i deras spår, är det en klar ljuspunkt att se den vilja till arbetsinsats som finns här hos många människor.

Håkan Ahlman

Kåtarök

En nyutkommen diktbok hamnade på vårt skrivbord för inte så länge sen. Bokens titel bestod av två för oss främmande ord: *Giela gielain*. Författarnamnen var också två: Paulus Utsi och Inger Utsi. Och när vi öppnade boken kände vi oss förda av dessa två samiska diktare ut i en fjällvärld, till blåst, sol, regn och snö och kåtarök.

Paulus Utsi, ur vars stora produktion tidigare en samling utkommit, har någonstans skrivit: dikter och skrifter hittar de till människorna än långa sådana, därför att en kort skrift inte besvärar läsaren så mycket."

denna ödmjuka utgångspunkt Paulus Utsi nyansrikt funnit vägar att låta sina dikter "hitta till människorna", även i de svenska tolkningar som gjorts.

Men ändå är det något helt an-

nat att få sitta som vi senare gjorde med en samisk vän och gå igenom boken. Det samiska språkets mjuka, följsamma rytmer får oss att känna svikten i steget hos en som är van att gå långt på både mjuka och steniga marker. "Mitt varma milda modersmål", kallas det kärleksfullt av Paulus och Inger Utsi i dikten *Mitt hemland*.

Språkupplevelsen att höra dikter lästa på samiska ger oss också nyckeln till bokens titel, *Giela gielain*. Det betyder *Snara med språket*.

Kärleken till skapelsen och dess egen rytm genombryts av sorgen och förtvivlan över förstörelsen av samernas värld, "renens land". Så t ex i dikten *Den vite mannens fotspår*:

*Med sin lärdom bedrog han
naturmänniskan
Stiftade lagar
som gjorde samerna maktlösa
Deras verk vittnade om det*

Jaha, tänker kanske den svenske läsaren. Naturlyrik, protestlyrik, Alta, Pleutajokk, Skat-

tefjäll — och lägger ifrån sig boken och tror han är färdig med den.

Men boken innehåller mycket mer än sameromantik eller värtaliga argument i miljödebatten. Den vidrör frågan om en livsrytm för mänskligheten, i takt med Guds fortgående skapelse. Och detta tänkande är en gåva från norr till det svenska storsamhället.

Därför skulle vi grundligt talmiste om vi trodde att Paulus och Inger Utsis dikter enbart skulle ha som uppgift att engagera oss i samernas viktiga kamp för överlevnad. Nej, *Giela gielain* utmanar storsamhället: hur skall vi finna vår förlorade livsrytm? Om inte det sker kommer vi att fortsätta, nästan automatiskt, att med tunga stövlar förtrampa inte bara samernas kultur utan också vår egen.

Bror och Gerd Jonzon

Boken kan rekvireras från Samegården, Kiruna.

Ärlighetens år:

Bara en struntsak?

För en tid sedan läste jag i den engelska tidningen *New World News* om absolut ärlighet tillämpad i det dagliga livet. Någon berättade om hur han fått betala mer för en reparation, när han bett att få en räkning, än om han betalat kontant utan kvitto. Detta förfaringsätt känner vi ju väl till också i Sverige.

När jag tänkte på vad jag läst, kom jag plötsligt ihåg något som hände för omkring 15 år sedan och som jag bekvämt hade glömt. Jag hade glömt att släcka parkeringsljuset och bilen startade inte. Jag kunde inte få tag i någon som kunde hjälpa mig att dra igång bilen, så jag måste ringa en bärgningsbil, som tog mig till en verkstad. Chauffören som körde bärgningsbilen sa: "Jag skriver el-fel på kvittot så får du ut transportkostnaden på försäkringen." Jag samtyckte, men visste att

det var fel. Det kostade då 90 kr att få bilen transporterad till närmaste verkstad och försäkringsbolaget betalade det. Visst kände jag mig lite obehaglig till mods men så småningom glömde jag hela historien.

När jag nu blev påmind om den, beslöt jag att skriva till försäkringsbolaget och berätta exakt vad som hände och erbjuda mig att betala med dagens penningvärde. I sitt svar erbjöd man mig att låta saken vara ur världen i och med att jag skrivit och berättat det hela och varit villig att återbetala. Man hade också granskat våra försäkringshandlingar. Men om jag insisterade på att betala fick jag veta vem jag skulle vända mig till.

Vår 18-årige son läste brevet från försäkringsbolaget och sa omedelbart: "Du betalar väl?" Sen hämtade han sin räknedosa

och räknade snabbt ut att jag var skyldig försäkringsbolaget ca 375 kr. Jag skrev tillbaka och sa att jag ville betala, och om de inte hade något speciellt konto för "samvetsinbetalningar" hade jag ett alternativt förslag: att betala motsvarande summa för att sprida den tidning som gett mig impulsen att handla som jag gjort. Försäkringsbolagets representant stödde mitt senare alternativ och skrev i sitt svar: "Vi litar helt på att Du väljer en bra uppgift för de aktuella pengarna och Du har vårt förtroende att själv avgöra när, hur och var Du vill sätta dem i verksamhet. Sist och slutligen: Tack för Ert ärliga uppträdande. Självklart kanske för Dig och andra som börjat fundera över vart vårt samhälle är på väg. Dessutom har brevet stimulerat oss."

Summan räckte till fyra helårsprenumerationer på *New World News*, den tidning för moralisk upprustning, som utges i London och går ut över en stor del av världen.

Gun Rydgård

INEJUDAN TILL CAUX, SCHWEIZ, 1981:

Makt som befriar

Vilken makt skall forma morgondagens värld: vapenmakt, ekonomisk eller teknisk makt? Eller finns det en kraft som kommer ur en ny inre auktoritet?

Människor har hittills förlitat sig på intellektet och dess möjligheter. Men nu börjar många inta en mer sökande hållning. Trots all sin militära och ekonomiska makt står supermakterna ofta hjälplösa inför människors lidelsefullt framförda idéer. Etablerade maktstrukturer bryts sönder, kanske bara genom kraften i en minoritetsgrupps övertygelse.

Inför växande makt av statlig kontroll och teknologi kan människor känna sig hjälplösa.

Ändå finns, parallellt med detta, en annan utveckling i världen. Tecken på den utvecklingen är att människor vänder sig till den enda kraftkälla som är outtömlig.

En människa som hämtar kraft ur den energikällan — Skaparens kraft — kan komma in på en ny och konstruktiv kurs. Hon kan bli ett instrument för organisiska förändringar i samhället. Mänsklig gemenskap kan byggas i den kraftutveckling som där sker.

Ett studium av dessa frågor, ett sökande efter den makt som befriar och inte korrumpierar mänskligheten, är tema för sommarens konferens i Caux.

K O N F E R E N S K A L E N D E R

4 - 14 juli	MAKT SOM KORRUMPERAR ELLER MAKT SOM BEFRIAR?
Deltagare från bl a Stillahavsområdet.
16 - 24 juli	VAR OCH EN BETYDER NAGOT.
Konferens med ungdom som värdar.
27 juli - 3 aug	MED ÖPPNA ÖGON MOT FRAMTIDEN.
Familjekonferens.
5 - 9 aug	CARE AND CURE FOR TODAY'S WORLD.
För folk inom sjukvården och andra intresserade.
15 - 19 aug	AFRIKA I BRÄNNPUNKTEN.
25 - 30 aug	EKONOMISK KRIS — TILLFALLE TILL FÖRÄNDRING.
För industrimän, fackföreningsfolk och politiker.

För vidare information kontakta *Idé och Kultur*.

Utgivarkorsband

EN NY FÄRGFILM OM CAUX

håller just på att föras med svensk text. I livfulla scener illustreras mångfalden av det som händer inom och utom Mountain House under en konferens. Både det personliga och det globala får plats, liksom också de andliga dimensionerna, det praktiska arbetet och de ändlöst vackra naturscenerierna.

I anknäring till den nya Caux-filmen kommer en 16-sidig broschyr med bilder i färg och svart-vitt. Orienterande text på svenska ger värdefull information åt både dem som redan besökt Caux och dem som tänker delta i konferensen för första gången.

Filmen kan hyras och broschyren beställas från *Idé och Kultur*, Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm, tel: 08/10 34 56.

Nästa nummer

av *Ny Värld* beräknas utkomma i mitten av juni.

Tema: VAD GÖR VI MED RÄDSLÅ?

- för framtiden
- för döden
- för krig
- för arbetslöshet
- för sjukdom
- för vad andra tycker
- för...?

Bidrag från läsarna är välkomna. Vi måste ha ert material senast den 14 maj.

Red.

Ny Värld, organ för Stiftelsen för Moralisk upprustning, utkommer med 6 nummer per år. **Utgivare:** Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm. Tel. 08/10 34 56. **Prenumerationspris** per kalenderår: Sverige och Finland Skr 35:—, postgiro 70 98 70-0, Idé och Kultur, Stockholm. **Lösnummerpris:** Skr 3:50. **Ansv. utgiv.:** Lennart Sjögren. **I redaktionen:** Håkan Ahlman, Gunlög Fur, Bror och Gerd Jonzon, Nils-Erik och Ann-Kristin Särnbrink. **Produktion:** Lars Rengfelt. **Distribution:** Alf Söderlund. ISSN 0347-2272. Schmidts Boktryckeri AB, Helsingborg 1981.